

דרך התחיה

ההויה הרוחנית כמו שהיא אי אפשר להכיר ע"י כל חפוש ומחקר. הדעה, החקר השכלי, הפלוסופיה מציינים רק את הסימנים החיצוניים של החיים. ואפילו בשעה שהם עוסקים בפנימיות של החיים רואים הם רק את הצללים של החיים ולא את תוכיותם, וכל גבורתם של המופתים השכליים היא רק לסול דרך לרוח להתקרב בה אל הפרוזדור של הרגשת המציאות הרוחנית. אבל כל זמן שהאדם טבוע בחושיו ובגבוליהם הצרים לא יכיר ולא ידע את ההויה הרוחנית ורק צללים קלושים ייראו על ידם. ואם יתיחש אל הצללים, כמו אל המציאות האמתית, אז יהיו עליו הצללים ההם למשא כבד וימעטו את כחו החומרי והרוחני יחד, עד שיבקש לברוח מפניהם כמפני דבר מזיק. אבל כמה שלא יברח האדם מן הצל, הצל רודף אחריו, ורק תרופה אחת יש להפטר ממנו והיא הוספת אורה. הוספת אורה זו אי אפשר שתבוא רק ע"י התעלות לתוכה הפנימי של עצמות ההויה הרוחנית, אבל לזה אין לאדם כל אמצעי פסיכי, מלבד "עמק רוממותו" של חוש האמונה האלהית. זוהי דעת הדעות והרגשת ההרגשות, שמחברת את ההויה הרוחנית של האדם, המציאותית בפועל, עם ההויה הרוחנית העליונה ומערבת את החיים שלו עם החיים המציאותיים הרמים מכל גבול ונעדרי כל חולשה פיזית. הפסיכולוגיה הממשית היחידה מתערבת בזרמי פלגיה עם הפסיכיקה הכללית ע"י מעבריה גבורי הרוחניות ואוצרות הפסיכיקה הקבוצית ומטבעת חותם מיוחד בחבורות, במשפחות, בעמים, במינים, בסוגים, בעולמים, בנצחים, במציאות, בהויה. והנוי והעדן חודר מהתפארת המציאותית הרוחנית, הפועלת עד לפרטי פרטיות, שאינם נבדלים מן כללי הכלליות, אלא ע"פ המצרים הסוביקטיביים, המתמסמסים והולכים כענני בקר לרגלי צאת השמש בגבורתו ע"י הופעת האוב יקטיביות הכללית והשלמה על כל חדרי רוח ונשמה. הפסיכיקה המציאותית מתגלה בהויתה בחזיונות הבלתי מצויים של גדולי ההסטוריה, אלה שהפכו באישיותם עולמות מלאים, מחקו תוים שהיו חקוקים בכח ברזל בחלמיש צור, וחקקו תחתם אחרים חזקים ויפים מהם ושנו בקלסתר הפנים של האנושיות כולה, או של סעיפים אחדים ממנה, ההולכים ופועלים על כולה הפסיכיקה ההויתית המצויה בפועל ושופעת שפע כח לא זו שמצטירת ומצטלמת בצללים של מדע והשכלה שטחית או עמוקה מתגלה היא רק באדירי הכח שבעולם, האזורים בגבורת אלהים, היודעים לשוט בים הגדול של חיי האמונה. אמנם הקולטורה המדעית, המיוסדת על המושכלות הקרובות והחושיים הברורים והמוסר הטבעי היוצא מהם וע"פ השפעתם מכשירים את האנושיות, שתוכל לספג אל תוכה שפעת אורה של הפסיכיקה הרוחנית הכללית. ואז תקבל המגמה הקולטורית של השכל, החוש והמוסר החמרי. אמץ רב וסידור אלהי מבוסס חודר וקיים. לא כן אם שפעת האור באה בלי סלילת דרך של התרבות השכלית והמוסר הרגיל, אז אורה זו תחולל רק מחשכים. מהתפרצות האורה הרוחנית ההויתית מחוגה על אדמה בלתי מעובדה בא הצד העכור של האליליות, ועל כן הביאה לידי דמיונות כוזבים ויצרי לב רעים למאד. ומשריגי גפן סדם זאת לא נטהרה האנושיות עד היום. גם היום לא הגיעה עדין התרבות למדה זו שתשכון סמפטיה אלהית של הטוב המוחלט בעמק הנשמה של האורגנים הקבוציים, ועל כן הקשר האלהי שבקרבים הוא אל זר ואל נכר שקונה לו תכונות משונות קריקטוריות. והננו רואים בהם גם עכשו סימני רשע ועריצות, ומהות המוסר הולך ומתמסס ונעזב מלבבם. אבל מורשת פליטה יש לה להאנושיות בכנסת ישראל שהסמפטיה האלהית נמצאה בחוגה הפנימי הרגש מעיד והבינה מבררת שאלהי עולם היחיד והמיוחד זהו הטוב הגמור החיים, האור, המרומם על כל רוממות וטוב מכל טוב. טוב לכל ורחמיו על כל מעשיון מחיה את הכל ושומר את הכל ומצמיח ישועה לכל. והסמפטיה הכללית חודרת באומה לא רק בפרטיה. כ"א דוקא בכללותה ואם לפעמים שכחה את נשמתה, מקור חייה, נסתגלה לה הנבואה להזכירה, והורדה לגליות פשטה

את עקמימותה עד שסוף סוף תנצח הסמפטיה האלהית של הטוב המוחלט. טעות יסודית היא החזרה מכל היתרון שלנו, החדלון מההכרה של "אתה בחרתנו", לא רק משונים אנחנו מכל העמים, משונים ונבדלים בחיים הסטוריים מצויינים, שאין דוגמתם בכל עם ולשון, כ"א מעולים וגדולים אנו מאד מכל עם, ואם נדע את גדולתנו אז נדע את עצמנו, ואם נשכח את גדולתנו נשכח את עצמנו, ועם השוכח את עצמו הוא בודאי קטן ושפל... דרכנו בחיים הלאמיים וציודם כלפי היחש האנושי הכללי ארוכה מאד. ארוכים הם חיינו וארוכה היא מפני זה דרכנו; גדולים אנחנו וגדולות הנה משוגותינו, ובשביל כך גדולות הן צרותינו, אבל גדולות הן גם תנחומותינו! כנסת ישראל עורגת ומצפה וחפצה להשפיע בפסיכיקה שלה, לקרב את היום הגדול, היום אשר ההשפעה של הרוחניות המציאותית יתאשר בהתפרצה אל חוג החיים בלא עתה זרעה את זרועיה על אדמה אשר אררה ה' ותצמח קוצים וברקנים, מכאיבי כל טוב תמצא ניר מוכשר ומעובד, "ובאו עמים רבים וגוים עצומים לבקש את ה' צבאות בירושלם... והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר: נלכה עמכם, כי שמענו אלהים עמכם". אז לא תסתפק עוד האנושיות בגרגרים יבשים של חקרי לבב איש ובחשבונות של שעורים, שאשיותיהם הם רק חושי בשר ודם החלשים והמטעים, כ"א תתן מקום להשפעה פסיכית אדירה וחזקה, רוח אלהים חיים, אשר "צדק ומשפט מכון כסאו, חסד ואמת יקדמו פניו". וכשיש צרוף מוסרי ושכלי גדול בדרך מסורת או מורשה, אפשר שתחדור, ביחיד או בצבור, הזרחה של הויה פסיכית מעולם העליון, מההויה הרוחנית העצמותית, שתהיה מבונה עם כל אומץ חילה והופעתה השלטונית ג"כ בתכלית התקון המוסרי החברותי, השכלי והמעשי, הכל יתעלה ע"י הזרחה זו על כל הקולטוריות המלאכותיות, העשויה ברחשי לב בשר והגיוני מוח פוספורי. אולם הזיקוק בהופעה זו עיקר גדול מאד. קו אחד פראי, אשר יתערב בתוך החלקה שהאורה ההויתית מופיעה עליה, יכול לערבב עולם מלא ולשבר במשנה שברון המון רב לדורות רבים. ההומוריסטיקה והסטיריקה, הבקורת והדרמטיקה, האמנות והפלוסופיה, גם אם יתאמצו בכל כהותיהן ויריקו את כל חציהן השנונים לא יוכלו להפג את השכרון העצום, שמשפיע על החברה קו אחד פראי של פסיכיקה הויתית הנובעת בעצמותה מיציאות הרוחנית בפועל, שבידה לשעבד בכח אדיר את כל הנשמות המקופלות בתחום השפעתה. ואע"פ שידמו יחידים שכבר נשתחררו הימנה ויעשו ציצים ופרחים ע"פ מהלכים רציונליים חפשיים. הפכיים מדרכי ההשפעה הפסיכית השולטת בחוגם, חירות זו אינה אלא חיצונית, השולטת רק בצד הצללים שבחיי רוחם, אבל בפנימיות הויתם לא יצאו מרשתה, ובכל עת יגלה לעין החוקר בהגיוניהם הצבע המקורי שלהם. להעביר מן העולם קו ממאיר של התפרצות רוחנית נכריה, אשר נתנכרה על ידי המארה שהיתה בשטח גידולה, תוכל רק השפעה של אורה הויתית יותר עליונה ויותר מוחלטת, כי בהחלטה העליונה היא כוללת בהכרח את כל האופיים המוסריים והשכליים, שהקולטורה החפשית, ההגיונית והבקרתית, ממלאת בהם. והאורה ההויתית העליונה באה ע"י יראת אלהים טהורה, אמונת אלהים אמיצה, השתולה דוקא בתוך הכנסיה הישראלית, בתוך חלקה פסיכית שהזקוק המוסרי והשכלי, זקוק הבא עם יחס אבות וכור הברזל של עני מצרים, פעל הרבה על ההסטוריה שלה, עד אשר הוכנה לקלט בקרבה את ההשפעה האלהית המוחלטת בתוקף הויתה בחיי הכנסיה ובנימוסיה, בשאיפותיה ותקוותיה, ותשרש שרשיה בנשמות יחידיה וכללותה לדורות עולמים. מתוך הזקוק המוסרי והשכלי, הקדום להכשרת הרוח העליון, נשארה הנטייה אל התרבות הטבעית והחפץ למחקר והשכלה חפשית, למוסר שכלי ברור ומובן מורשה לישראל, המתגלה תמיד בצבורים וביחידים בכל דור ודור. התגברות כל קנייני האומה תלויה בהתגברות ההויה הנפשית של האומה, והתגברות ההויה הנפשית של האומה תלויה בהזרחת הרוחניות המציאותית, היא הפסיכיקה העולמית, אשר רוח האדם ורוח העולם מתלכדים ובאים בה באחרית הימים לידי הרמוניה שלמה. ההזרחה הפסיכית האלהית, המלאה בשמים ובארץ ומקפת את כל שנויי החיים מראשית ועד אחרית, במובן הזמנים והמצבים, מחזקת את כל קנייניה של האומה: תולדתה, שפתה,

ארצה, סגנון חייה, הכל מתמלא על ידה עדן ונעם, גבורה ועשר. והכשרת ההויה הנפשית של האומה להתאחדות עם הפסיכיקה העולמית, באה ע"י התורה המוסרית העליונה, הבאה בהתגלות אלהית לאומה בתוך ארחות המוסר והחכמה שלה ובתוך מצותיה שנתנו לצרף את הבריות; לא רק במוסר החיצוני הנעכר מהר ע"י התגעשות הים הפסיכי עם רפשו, כ"א במובן ההזרחה של הרוחניות המקורית בעצם הטוב האלהי, הנמצאת בההויה הכללית ומגעת עד החטיבה הפרטי פרטית. מגמת הטוב האלהי בולטת מכל פנותיה של תורת נצח זאת. אבל אם קניני האומה רחוקים ממבוע האלהי, הם סופגים אל קרבם נטפי פסיכיות ערפלית בלתי מזוקקה, שמעיבה את זהר המוסר המוחלט ומסירה מהם את האמץ האלהי המפעם בקרבם. המחלה מתגלה ומראה אותותיה בקרירות פנימית והתלהבות חיצונית לקנינים החיצוניים, ובאין אש קדש של האמונה השלמה בתוך אותם הקנינים החיצוניים, הם הולכים ונחלשים ונקפאים ומביאים לידי התרגזות על התקוות שנכזבו, על החיים התפלים. אז תזכר האומה בכמהון את ימי כלולותיה ומעל לכל החכמניות תדאה עד העולם האלהי אשר עזבתו. הפסיכיות האלהית הגנוזה בנשמתה תתעורר, רוח חכמה ומוסר היצוק בה ישוב לתחיה אז כל קניניה החיצוניים יוארו באור עליון וחוץ אלהי ימלא את כלם. בכל לב תחל אז לחדר חבה פנימית שאננה ובטוחה. והתנועה הפסיכית האלהית, תנועת עולמים, תתגלה אז בחזון, בשירה ובכל נשמה מוכשרת, וצליליהם יכו גלים בים הרוח של הכלל כלו, בתחילה בכלל האומה הישראלית ואח"כ בתכיפות סמוכה בתוך כלל האנושיות. כל הנמחק יחזר ויוחק, וכל הנשכח יחזר ויזכר ושמחת השמים והארץ תשוב לקדמותה. ההזרחה הנשמטית של ההויה הרוחנית המלאה מתגלה בחברה, בקבוץ אורגני, לפי ערך הכשרתו של הקבוץ אל האידיאולוגיה האלהית הנושאה עין אל הטוב הכללי, הטוב המוחלט הסובב כל מצבי ההויה כשם שכל התנועות היותר קטנות שבפרטים שבכל כדור שבכדורי המציאות החמרית משוכות הן ומתיחסות לאותם הערכים הכלליים של התנועות היותר רחבות שהשיטות השמשיות, שעליהן הן מתיחסות, נמשכות אליהן, כן גם כל תנועה רוחנית מוסרית קבוצית שהנפשיות מוזרחת ממנה, מתיחסת במלא המובן אל תנועת הטוב הכללי, המארגן בחקיו הכוללים את המוסר והצדק בהויה, כמובן באותה הצורה הכללית והגדולה שענינו מתעששת להביט באורה, ועל כן אין אנו יכולים להגדיר את גדריה. ההזרחה הנשמטית מתגלה בגלים אמיצים בנפשות היחידים העצומים בכח רוחני, וכחם זה משתלם כששרשם הכללי, הנשמה הלאומית שלהם, בריא; ולהפך, בלקוי הנשמה הלאומית גם הם לוקין ונפגמים בפגימתה. הזרם הפסיכי של הרוחניות הממשית, המתעלה בעוזה על הרוחניות הלמודית, כשהוא מתראה בחיים היחידים בנקודות היותר מאירות של האומה, בשעה שהיא עומדת בשלותה ובמיטב הפרחתה, מגלה הוא בקרבם את השביב היותר מאיר מהאורה השלמה של האומה ומבליט על ידם את מגמת חייה העליונה. זאת היתה תכונת הנבואה הישראלית. הפסיכיקה הלאומית בריאה היתה כל ימי התקופה הארוכה, כמובן בסירוטין ובהפסקות קטנות, מכניסת הארץ עד חורבן הבית הראשון. ההזרמה הרוחנית מלאה את רוחה של הלאומיות ונתנה בקרבה עריגה אלהית, שצריכה היתה להעבד ע"י כשרון וחכמה, והביאה נבואה בלב בחירה. האישיות הגדולה של הנביא שלטה באומה, יותר מאשר בצד הלמודי שבה, בצדה הפסיכי, המזרים בפועל את ההויה הרוחנית. ההזרמה הזאת הועבה באומה ע"י ערוב הזרמות נכריות, שגם הנה היו פסיכיות יותר מלמודיות. השפע הפסיכי נטה אל הרעה האלילית והנשמה החזקה הישראלית, המושרשת באלהים חיים, האל הקדוש, נשבתה מטהרה. התנועות הקבוציות שבקרב האומה, כמו הפוליטיקה שלה וכדומה, ינקו פסיכיקה זרה ותהי לה לרעל עד שנשברה. דלדולה של האומה, גלותה מארצה, גרם הפסק הזרם הנפשי, שהיה עומד לפניו במרום עזו. באברים שבורים ובנפש רצוצה שבה אל ארצה אחרי הגלות הקצרה של בבל, ותבקש לכוון את מעמדה מחדש, אבל האון של הזרם הפסיכי לא היה לה עוד בכל מלואו. ותחת ההזרמה הנפשית, בא בבליטה יתרה הלמוד והשנון שיקבע בקרבה תכונה

תרבותית על פי מקורה וצרכי הויתתה, ותתכשר על ידן לקבל את ההזרחה הנשמית של ההויה הרוחנית. נשתנה הכתב, אחרי שהכתב הראשון נהפך לה לרועץ. יצרא דעבודה זרה נפסק, אבל לא נוצח לגמרי, רק קולו נאטם בדודא דאברא, אבל במחשכים עוד הוסיף לחיות ולהשפיע. הוא היה צריך עוד להתקיים עד שיהיה מנוצח מכח האומה, וההזרמה הרוחנית הגדולה והמאירה תשוב להעביר את כל חשכו בהכללה כבירה אשר תכלול את כל האמץ שנמצא בטבעו הפראי של יצרא דעבודה זרה. אז יצאו כתות לאומיות שספגו את הצד החיצוני של הלאומיות ושמריה. נתגברה שנאת הבריות, המיוחדת ליצר הרע העושה את פעולתו ההריסית תחת דגל הלאומיות. אעפ"י שנאנה זו מכוונת לכאורה רק כלפי עם זר ואיננה מגעת בנחלת האומה גופא, ברבות הימים מתהפכת למארה פנימית ושנאת אחים מתגברת ומהרסת כל טוב לאומי. היחידים אמנם עוד שמשו ברוח הקדש, צפו באספקלריה של קדש אל הצד העליון של ההזרמה הנשמית, שבתכונת הנשמה הלאומית בכללה, אבל אלה היו רק יחידים. הפדגוגיה הלמודית היתה חלשה נגד תביעת החיים, ע"כ נמסרו ארחות החיים ביחוד הפוליטיים בידי אנשים הרחוקים מהנשמה האידיאלית האלהית, שהיא מקור לנשמת ישראל. השאיפה לתגברת עצמית, להזרחה נשמית של הימים הראשונים, היתה מורגשת לפעמים בקרב האומה. לפעמים הקיצו בעלי הזרמה נפשית גדולה שבקשו להזיז את האומה לנעוריה ע"י פעולה אישית פסיכית ולהניאה לידי המעמד הנפשי, שהלמוד יהיה מבוסס על הגלוי הגמור של ההויה הרוחנית המוחשית במהלכה, אבל לא היתה השעה ראויה לכך. במעמד חלוש כזה באה הנצרות ותעש בקיעים באומה. מחוללה היה בעל כח אישי נפלא, הזרמתו הנפשית היתה גדולה, אבל לא נמלט מהחסרון האלילי, שהוא תגברת ההזרמה הנפשית מבלעדי החנוך המוסרי והלמודי, וכ"כ נמסר לזרמת הנפשיות שלו ומסר לתוכה את הדבקים בו, עד אשר אבדו את התכונה הישראלית ונתנכרו מעשיהם ורוחם למקור מחצבתם. אולם העמידה רק על המזון הלמודי בלבד מתשת כחה של האומה יותר מדי. ההבעה של ההפעלה האישית בתור כח נפשי ממשי על רוח האומה היה מוכרח אז לשוב ולהתנוצץ. אז בא ר' עקיבא ולמד: "את ה' אלהיך תירא, לרבות תלמידי חכמים. כרוז אמיץ זה נתן מקום להפעלה הנפשית האישית בתוך היהדות פנימה, אעפ"י שעדין לא נסתגלה לה האומה לגמרי. חרדתו של ר"ש העמסוני, שפרש מדרישת "את" זה, היתה טמונה בקרב נשמתה של כנסת ישראל כלה. הלכו דורות רבים והתוקף הנפשי עזר את החיל הלמודי. אישיות מיוחדת הובלטה בצדיקים עליונים וחכמי קדש, ועטרה את הצד הלמודי המעשי שלהם. הצרות הרבות, דלדולי החיים, השכיחו לפעמים את ההרגשה של ההזרמה הנפשית ונשאר חלק הלמודי יבש ובודד. אז נתגלו מיד קרעים: בעלי אישיות בלתי מזקקה, מעורפלת בענני דמיונות כוזבים ונטיות רשעיות, קמו ויקימו חזון, ובמקום אשר הככר היה ריק עשו חיל ויכו בתמהון לב את האומה, הלא המה משיחי השקר השונים למיניהם, שבלבלו את העולם וגרמו רעות רבות. אפס מכל הרע שבהם לא אבד הצרור הקטן הטוב, שהיה גנוז בהם. ההתעוררות אל התחיה הפסיכית לעמת ההשענות רק על היסוד האחד של הלמוד והחנוך המעשי המדוקדק בלבד, התעוררות זו הזכירה את המעמד הבריא של האומה בקדמות נעוריה, בהיות נר אלהים מאיר בקרבה ונביאיה מצאו חזון מה'. החסידות יצאה גם היא מתוך התביעה של ההזרמה הנפשית אשר נרדמה. אחרי הנסיון הבלתי מוצלח של משיח השקר האחרון שבת צבי, שהוריד את ההזרמה הפסיכית למדרגת שגעון ושכרון רשע, ונסתיימה אח"כ בכל נכריותה במשיח השקר החצי רשמי פרנק וסיעתו, אחרי כל אלה היה החשש גדול פן תמאס האומה לגמרי בכל שריד שנשאר בידה מכח הגנוז של ההזרמות הנפשיות החיות, ותשוב רק לשינון האותיות ושמירת המעשים, המצות והמנהגים בגו כפוף ולב רצוף, וסוף סוף לא תוכל להתקים מחוסר רענות ורוממות הנפש. הדבר הזה הורגש מצד האישי הגדולה של אבות החסידות, שההזרמה הנפשית האלהית היתה חיה בקרבה. אבל צורתה היתה בלתי למודית כל צרכה, ולא יכלה איפוא להתבסס יפה ע"י חנוך מודרג מסומן בסימנים תוריים קצובים, המגדירים אותו ועושים מעקה לאור המתרחב שלא

יפול החוצה ולא תרבה המכשלה. ואולם שמירה פנימית היתה בקרבה לשמר נטיה זו שלא יצא ממנה מה שיצא מהנטיות של ההזרמות הבלתי נורמליות שקדמו לה והיא אהבה געגועית נפלאה לאומה, אהבת ישראל הכללי ואהבת היחידים הפרטים עמדו בתוך הזרמה נפשית זאת כעמודי איתן אשר לא יזחו ממקומם מפני כל רוח פרצים. בכל זאת לא היה הדבר מספיק, והדורות הבאים היו יכולים לאבד את הטובה החיה הזאת ולהפכה לרועץ, לולי שנתמרקה ביסורים ע"י תבערת ההתנגדות מהזיו היותר עליון של נקודת הנשמה הישראלית במובן הלמוד והחנוך המעשי, שאמנם כפל בקרבו גם את ההזרמה החיה, אבל אצלו היה זה טפל לגבי עיקר. זאת היא הפסיכיקה התורית של הגר"א, שעמדה לשטן נגד הרחבת ההזרמה הנפשית האלהית של הפסיכיקה של הבעש"ט, שלא היתה מבוססה כל צרכה בחנוך הלמודי והיה מקום להתירא שלא תתנכר במשך הימים. מחלקת לשם שמים זאת בנתה, דוקא ע"י שני יסודותיה המתרוצצים זה בזה, שפיר שמים עדינים וזכים, מלאים חן ותפארת, על הככר הגדול של כנסת ישראל בגולה. ורק ע"י היותו ושכלולו של חוג שחקים זה יכול להתכונן יסוד ארצי ותחיה מעשית לישראל בארץ אבות, עם כל הנטיות הריאליות העוזרות אותה בימינו. שאמנם גם הוא אינן אלא מכשירות אל התנועה הפסיכית האלהית. הפסיכיקה הלאומית מתחילה להכות גלים. בתחילה תקח לה את צדדיה החיצוניים מבלי לצרף לזה את נשמתה האלהית הפנימית, בתחילה תסתפק בתחית השפה, הארץ, ידיעת התולדה וגעגועים מגומגמים. אפס מאין אור אלהים בקרבם, הנפש תמלא חרדה: איה חבת אמת? איה אהבת ציון וחבת ירושלים, שהיתה עם כל החולשה הנפשית כל כך לחה ורעננה בלבבות האבות, שבעי הנדודים שבגולה? השאלה הגדולה הבאה בזמנה, תזכיר את האומה החיה, את כל בניה בונה, צעירה וכל מחזיקי בדקה לשוב אל המקור הפסיכי, מקור החזיון והנבואה הנקלטת דוקא ע"י אמצעות האמונה האדירה באלהים הבאה אחרי כל חפש מחקר והגיון, אחרי כל צורה בלתי מוגבלת והמון נסיונות של סדרי חיים מבריקים וחפשיים למיניהם; ובידים מלאות אמוץ ושרירים חזקים כברזל ובקומה מחוטבה ונפש מלאה עז יגש הצעיר הישראלי העתיד אל תחית עמו וארצו, ובדגל נשא ידבר בשם ארץ הקדש ובאלהי ישראל יתפאר מקרב זרם עמוק וחי. וטל חיים ירד אז מזרמי ההויה הרוחנית המציאותית על העצמות היבשות אשר חרו מני חורב של ההגיון היבש, המטפיסיקה חסרת הדמים והסקפטיקה הרקובה, 'ובאו ורננו במרום ציון ונהרו אל טוב ה', על דגן ועל תירוש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר, והיתה נפשם כגן רוח ולא יוסיפו לדאבה עוד". ורוח אלהים הגנוז בקרבו יפוח עליו בכל עזו וגבורתו בדרך כבושה, בדרך שיש בה גבורה, חכמה וחסידות ותפארת גאולית, המחדשת שיר חדש ונותנת לעמו שם חדש אשר פי ה' יקבנו; ההזרמה של הרוחניות ההויתית, המראה את פעולותיה הממשיות בחיי המעשה יותר מהמתודיקה הלמודית, כשהיא מסוננת יפה מסיגים חיצוניים וקרני אור מתעים של הזיות נבערות ושל חפץ רשע, של עין רעה, נפש רחבה ורוח גבוהה היא מחזרת את כבוד האומה לאיתנה, ע"י שהיא משיבה את הכבוד הפטריארכלי של נשיאי ישראל, המכובדים בכבוד רוחני אישי נשגב. האמונה בצדיקים בהתמכרות והתלהבות וקשר קים תמידי מרוממת את הערך הרוחני באומה; וההתערבות הפסיכית, שבאה ע"י הקשר החושי של הנפשות במעמד המציאות הממשי, מערבת את האור הפנימי, הרודה בהויתו בהפסיכולוגיה הגבוהה של אדם עליון איש אלהי באמת, עם יתר הנפשות הדבקות עמו בקשרי אהבה ואמונה, מתוך העדנה הנפשית של אישיות מוסרית גדולה, המוזרמת כלה בזרמים אלהיים של העריגה הקבועה אל הטיב העליון שיתפשט בעולם, ואל החסד האלהי המלא שיופיע על כל נשמת חיים מתפשטים הם קרני אור הויה רוחנית מעשית על הנשמות של האישים הדלולים חדלי האונים הרוחניים, הנרדפים משטפי הרוחות הפעוטות המסתערות בלבם הצר. העירוב הזה מיפה את הנפשות ביפוי פסיכי, מישר את המעקשים, מקרב לידי זכות ומופיע אור של סליחה גם לחוטאים נדכאים מתגרת יד טבעם הגס השולט בחזקה בחומריותם הבהמית. שמירה גדולה צריכה השפעה אישית כזו, אבל גדולה מאד היא התועלת

הכללית שהיא מביאה. את היתרון הרוחני לא יכיר הכלל לעולם, אם ימוד אותו לפי ערך הלמודים והצדדים החנוכיים התוריים הקצובים שבו. להפך, ע"פ משקל זה תהפך הרוחניות למין שמוש מעשי חלוש. הרבנות תערך רק לפי המשטרה הפקידית שהיא ממלאה, וההוראה לפי הערך של הבהמות והעופות, הקדרות והכפות וכל צרכי החיים הקטנים היוצאים בכשרות מתחת ידה, שרק בזה מוצא החוש המעשי ההמוני טעם לחכו. וסוף כל ערכים כאלה ליפול ולרדת מטה מטה, אם לא תקום יד חזקה רוחנית אמיצה להחזיק בם בכלם יחד עם כל המקוריות שלהם, המגביהה את כל הצרכים הרוחניים לרוב גדולתם. זאת תוכל עשות רק ההשפעה האישית היונקת מההווה הרוחנית המלאה שהיא נמשכת מתמציתה הנשארה של סגולת הנבואה. מדלדלים גם שרידים הללו בגולה, מפני שהאומה מתדלדלת שם. האומה עורגת לקבוע יתד בארצה ולשוב לאיתנה כימי עולם, אבל לפי הכנתה אל הגדול, כן היא מוכרחת מכח עצמה למצוא הזרמה רוחנית כבירה שיזרם אל תוכה בכל סעיפי חייה, אישיות גדולה של בחירה הקרובים אל מקור נשמתה המלאים חזיון ושירת קדש ומצפים בכל גבורת נשמתם לאורה וישועה, לחסנה וכבודה. ההשכלה הגלויה בכל תכשיטיה והתורה הנגלית לבדה, שיש להן עסק עם כל החיים המעשיים בדרך ישרה, לא יתנו את האישיות הזאת הנכבדה כל כך לתחיית האומה והארץ. ההזרמה הנפשית תצא מחביון הנסתה, מהטבעון הנמרץ בעולם האור ההולך ומתגלה לענוים אמיצי לב המצפים לישועה, המושפעים בכל הויתם מזרמי חיים אלהיים שבנשמה החיה של כנסת ישראל כלה. גבורע אל אלה יכללו בקרבם את כל הזרמים הכלליים והטרטים הנדרשים אל התחיה, את כל זרמי החיים והמפעל בפלג אלהים חיים, אחרי אשר יעוטרו בחסד עליון המופיע על הנשמה המציאותית ההויתית של העם החי, שנשמת אלהים מתגלה בתוך נשמתו. ועירובי התחומין והחצרות המיוחדות, אשר לכל נשמה מיוחדת במחיצתה המיוחדת, יבסמו את כל הנשמות. הפגמים של כל חטאות אדם ימחקו, ואורה עליונה של "נהירה אל ה' ואל טובו" תחדר בקויה, בזרמי נחל עדנים, אל כל אשר יקבץ לשם תחיית עם הקדש על אדמתו. היצירה הספרותית כשתתלבש ברוח האומה השבה לתחיה תמצא לה אוצרות חדשים אשר לא פללה לראות, להעסיק את טובי הנפש שבכל העולם כלו בחזיון חדש של פסיכולוגיה אלהית הזורמת, בעצם תמותה, באומה זו אשר החלה מחדש להתערות על אדמת מטעה, העתידה להחיות ברוח אלהים. אשר בקרבה את רוח העמים כלם, אשר נלאו כבר מעמל החיים הגסים הרודים בלי חמלה. כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב, אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר". הנה עפלה לא ישרה נפשו בו, וצדיק באמונתו יחיה". הניר שנה א' חובי א' תרס"ו)

תלמים

א.מהות הכפירה

ישנם מדעים שהם נחוצים ונדרשים מאד לאדם, וישנם כאלה שאינם נחוצים לו הרבה או שאינם תופסים אצלו מקום כלל. אבל מיעוטה של תפיסת המקום אינו נוגע כלל לעצם המבוקש המדעי מצדו האוביקטיבי, ואין להביא מזה ראיה על גדולת או פחיתות הערך של המבוקש המדעי כשהוא לעצמו. למשל: אפשר מאד שלא יתעניין האדם לדעת אם האמת היא כשטת התכונה הישנה, שסברה שאין כאן אלא כדור ארצי אחד העומד במרכז וגלגלים וכוכבים עוטרם אותו, או שהאמת היא כשטת התכונה החדשה, שכדורנו הוא רק אחד מרבבות אין מספר נקודות שמימיות, המשוטטות במרחב אין קץ בין המון העולמות שהולכים וכלים ובין המון העולמות שהולכים ונוצרים. אבל מזה שאין הרבה בני אדם מתעניינים בחקירת העניינים האלה